

MÚLEÍRÁS

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Rippl-Rónai Művészeti intézet

Kézműves tárgykultúra BA

Alapképzési szak

**ÉREZD MAGAD NYEREGBEN
TARTÁSJAVÍTÁS ÉS FORMATERVEZÉS**

Belső konzulens: Sörös Rita DLA adjunktus

Belső konzulens intézete/tanszéke: Vizuális tanszék

Készítette: Szabó Csenge I2TNRQ

Nappali tagozat

Kaposvár

Tartalomjegyzék:

I. TÉMAVÁLASZTÁS	4
I.1 Ihletforrás	4
II. MIÉRT NINC SZÜKSÉGÜNK HÁTTÁMLÁRA?	4
III. MIÉRT JAVÍT ÜLŐ HELYZETÜNKÖN EGY NYEREGSZÉK HASZNÁLATA:	5
III.1 A helyes testtartás nem azonos az egyenes testtartással	6
III.2. Az „egyeses” valójában csak egy esztétikai fogalom.....	6
IV. SZÉKEK, MELYEKET A NYEREG ERGONÓMIÁJA IHLETETT:.....	7
IV.1 A térdeplőszékek előnyei:	8
IV.2 A térdeplőszék hátrányai:.....	9
V. ANYAGVÁLASZTÁS, FORMAI KIVITELEZÉS	10
V.1 Formai kivitelezés	10
V.2Technikai kivitelezés, dizájn.....	11
VI. AZ IPARMŰVÉSZET HATÁSA A TANULMÁNYAIMBAN	17
VII. A MŰVÉSZET ÉS FUNKCIÓJA.....	18
VIII. MI A DESIGN?	18
VIII.1 A szó jelentése.....	19
VIII. 2 Definíciók.....	20
IX. A MŰVÉSZET FONTOS SZEMPONTJAI.....	20
IX. 1 Forma és művészet.....	21
XI. 2. A forma a szoborban.....	22
IX. 3. A forma a rajzban és a festészetben.....	23
IX. 4 Műalkotás	24
X. ÖSSZEFOGLALÁS.....	25
FELHASZNÁLT SZAKIRODALOMJEGYZÉK:	26

I. Témaválasztás

I.1 Ihletforrás

Diplomamunkám ihletét a lovak iránti határtalan szeretetem, a lovassport iránti szenvedélyem, és az alkotói élet káros mennyiségű ülőmunkája adta. Utóbbival ráadásul nem csak én szenvedek meg. Ma már nagyon sokan irodai munkát végeznek kevés mozgással és ez negatív hatással van az egyén fizikai jóllétére. Munkámmal célom, hogy segítsék kicsit ezeknek az embereknek, mert tapasztalatom alapján – és más lovas társam tapasztalata alapján – a nyereg egyfajta tartást ad, ami erőltetés nélkül, fizikailag helyes pozícióba helyez. Hogyha el is fárad az ember a kényszerített jó tartásban, a kialakítás miatt az ellazult, görnyedt állapot rövid időn belül kényelmetlenné válik, így kényszerítve az embert a helyes pozícióba.

A nyeregülés aktív ülésre készítet a medence ideális beállításával, javítja a páciens testtartását, fenntartja az alsó végtagok vér-és nyirokkeringését. A magasság állíthatósága megoldható pluszban legyártott lábléccel, ami akár csúsztatással vagy kapcsolással könnyedén felrakható, így könnyedén igénybe vehetik különböző magasságú emberek is.

A nyereg ergonómiájának köszönhetően a hátsó kápa megtartja az egyén derekát, a mély ülőrész és térdtámasz pedig hozzásegít a kényelmes, de helyes üléshez.

II. Miért nincs szükségünk háttámlára?

A szék ergonomikus kialakítása végett nincs igény háttámlára, mivel a nyereg kialakítása az aktív ülést, a törzsizmok feszülését támogatja. A kialakított térdtámasz és a hátsó kápa segít felvenni a helyes ülés helyzetét, mialatt a lábujjhegyeddel fenntartod az aktív ülést, ezáltal nem esel abba a kényszerítésbe, hogy ellazítsd a derekad és kiess a helyes tartásból.

Főként olyan foglalkozást végzők számára ajánlom használatát, akik számítógépes munkát végeznek vagy olyan környezetben dolgoznak, ahol a várakozási/munkaidő hosszúra nyúlhat, és ha már emiatt sok időt töltenénk el ülő pozícióban, azt tegyük is egészséges módon. Komfortosabb munkavégzést ígérhet azoknak az egyéneknek is, akik iskolai portán dolgoznak, vagy éppenséggel hotelben recepciós-ként végzik munkájukat. Bárokba, pultok mellett is helyt állna, illetve a telefonszolgáltató üzletben dolgozók, akik hosszú órákat töltenek bárszéken ülve. Ajánlott a hosszú ülőmunka elvégzéséhez, hiszen az ergonomikus ülés biztosított a nyeregszék használatával.

Gyógyászati célokra is alkalmazhatóak ezek a székek, olyan idegrendszeri betegségekben szenvedők számára is előírhatják az orvosok a használatát, akik agyi bénulásból lábadoznak¹.

Számukra könnyebb a helyes testtartást ergonomikus módon újra elsajátítani, az egyensúlyt visszaszerezni, mint egy hagyományos székben ülve.

III. Miért javít ülő helyzetünkön egy nyeregszék használata:

Míg egy hagyományos székben a csípő 90 fokos szöget zár be, addig a nyeregszéken ülve a vízszintestől csak 45 fokban tér el a csípő, ezzel a természetes testtartást segítve elő. Az aktív ülések esetében – mint a nyeregszék – az izmok folyamatosan mozognak, főként a medence és a lábizmok. A hagyományos széken a lábaink testünk előtt helyezkednek el, míg a nyeregszékben magunk alá húzva tartjuk azokat, így segítenek a teherviselésben, szabadon tudjuk használni karjainkat, nem a támasztásra kell "elpazarolnunk" az erőnket. Minél szélesebb terpeszben ülünk, annál jobb a testtartásunk, a medencénk nem görbül meg, így a gerincünk is egyenes marad.

1. ábra Különbség egy irodai szék és egy nyeregszékben fenntartott pozíció között

Üléskor másfélszer nagyobb nyomás nehezedik a porckorongok területére, mint álláskor, ezért nagyon fontos a gerincímélő ülő helyzet elsajátítása, és az ideális ülőalkalmatosság. Ülésünk lehet aktív és passzív. Aktív, mikor izomzatunkkal tartjuk meg az ülő helyzetet, passzív, amikor támaszkodva, olykor görnyedve, magunkat elengedve, a „szalagjainkon lógunk”.

Például aktívan ülünk labilis ülőalkalmatosságon, *fizioball*-on (óriáslabdán) vagy dinamikus párnán. ¹

Kerülendő a puha széken való hosszú távú ülés (mély fotel, kanapé, túl alacsony szék, sámli) Ilyenkor a csípő mélyebbre kerül, mint a térdízület, az ágyéki szakasz hátra domborodik, a medence hátra billen, melynek következtében a porckorongok terhelése hátra terelődik, fokozva ezáltal a kitüremkedést, a kilépő ideggyökök nyomását. Az alacsony ülőalkalmatosságról való felállás pedig többletterhelést ró a gerincre és a csípőre. ²

III.1 A helyes testtartás nem azonos az egyenes testtartással

Léteznek emberek, akik valóban egyenesen, kihúzott háttal, és magasra tartott fejjel állnak és ülnek, és testtartásukban természetesen felfedezhető ez az általános „egyenesség”

Ha megfigyelünk egy gyermeket vagy egy felnőttet, akire rászólnak, hogy üljön vagy álljon egyenesen, nyilvánvaló, hogy az illető is úgy gondolja, valami probléma van a testtartásával, mivel azonnal megpróbálja kiegyenesíteni magát ültében és felemeli a fejét. Az emberek azt gondolják, ezzel eleget tesznek a helyes testtartás követelményeinek, ám folyamatos erőfeszítések nélkül képtelenek megőrizni ezt a „helyes” pozíciót: ahogy a figyelmük valamilyen szükséges vagy érdekes tevékenység felé fordul, azonnal visszazuhannak eredeti testtartásukba.

Az is szinte bizonyos, hogy legközelebb csak akkor fogják „kihúzni magukat”, ha valaki emlékezteti őket erre, vagy ha úgy érzik, hogy figyelmen kívül hagyták az instrukciót. ³

III.2. Az „egyenes” valójában csak egy esztétikai fogalom

Mint láthattuk, az „egyenes” kifejezés alapvetően félrevezető, hiszen sem a valóságot nem fedi, sem azt, aminek az elérésére törekszünk. A kifejezést a testtartásunkkal kapcsolatban pusztán esztétikai értelemben használjuk, és mivel ez a szóhasználat nem hasznos, és nem is pontos, nem szolgálhat a hibák kijavításának kritériumaként.

Az sem segít, ha a szó geometriai értelemben vett jelentését tekintjük, mivel így valamiféle statikus dologról beszélnénk. Ennek a kritériumnak testünk bármelyik „egyenesen tartandó”

1 Varga Terézia-Mikusné Pap Viola: Gerincvédelem a mindennapokban (Budaörs): SpringMed p. 44-45

2 Varga Terézia-Mikusné Pap Viola: Gerincvédelem a mindennapokban (Budaörs): SpringMed p. 44-45

3 Feldenkrais Moshe: A Feldenkrais-módszer: egyszerű gyakorlatok a testtartás javítására (Budapest):Édesvíz kiadó p. 87-88

része könnyűszerrel megfelelhet: elég, ha az adott testrészt változatlan pozícióban, mozdulatlanul tartjuk.

Hogy teljes egészében megértsük, milyen kevés köze van e szónak a megfelelő testtartáshoz, elég, ha egy olyan ember példáját vesszük alapul, aki eltörte a gerincét, és többé nem képes kiegyenesíteni a hátát. Vajon hogyan kellene állnia, vagy éppen ülnie egy ilyen embernek? Vajon egy mozgássérült személy valóban nem képes megfelelő módon, hatékonyan, és kecsesen használni a testét? Számos olyan sérült személy van, akik e tekintetben messze felülmúlják az egészséges társaikat: vannak, akik súlyos csontszerkezeti károsodást szenvedtek, mégis kimagasló eleganciával és pontossággal mozognak – az „egyenes” fogalmát azonban egyszerűen nem alkalmazhatjuk velük kapcsolatban. ⁴

IV. Székek, melyeket a nyereg ergonómiája ihletett:

- ◆ Christian Sjöström által tervezett Camou szék. Hangsúlyozza a mozgást, a testhelyzet változtatást, a test feletti irányítást.

3. ábra

Christian Sjöström: Camou székterve 3D textilből

2. ábra

Christian Sjöström: Camou prototípusa 3D textilből

A Camou egy kiindulási pont, ahhoz, hogy megvizsgáljuk és megkérdőjelezzük a székek fejlesztésében használatos szabványokat. Ennek eredménye egy organikus forma, amely alternatív ülés-módot teremt a mindennapi életben. Az acélső és az átlátszó 3D-textil érdekes

4 Feldenkrais Moshe: A Feldenkrais-módszer: egyszerű gyakorlatok a testtartás javítására (Budapest):Édesvíz kiadó p. 87-88

vizuális hatásokat hoz létre; beleolvad a környezetébe, de szoborszerű jellege miatt, mégis észrevehető bármilyen modern lakásbelsőben.

◆ Hans Christian Mengshoel: Térdeplőszék

5. ábra: Hans Christian legelső térdeplőszék terve az 1980-as évekből

4. ábra: Magyar tervező (Bucsányi Bt.) által készített térdeplőszék

A térdeplőszékek sok embert szabadítottak már meg a hátfájástól, mert kialakításuknál fogva a terhelést leveszik a hátról, és azt a sípcsontra helyezik át.

Viszont ha jobban megfigyeljük, a térdeplőszék nem feltétlen hoz pozitív változásokat a fizikai egészségünk érdekében:

IV.1 A térdeplőszékek előnyei:

- ◆ A térdeplő széken ülés közben a csípő előre dől. Ez nemcsak segít fenntartani a helyes testtartást, de egyéb előnyei is vannak. Segíti a légzést, és az emésztést is, mert a belső szerveket kisebb nyomás éri ebben a pozícióban
- ◆ Erősíti a törzs – és hátizmokat, mert háttámla hiányában azok folyamatosan dolgoznak, hogy az egyenes üléspozíciót fenntartsák
- ◆ A hagyományos székeknél a láb és a törzs körülbelül 90 fokos szöget zár be. Ez a szög térdeplőszékek esetében nagyságrendileg 110 fok. Ez nagymértékben csökkenti a gerincre ható nyomást, és emiatt a csigolyák kopását
- ◆ A legtöbb térdeplő szék állítható, így az ülés magasságának változtatásával szabályozni lehet a sípcsontra nehezedő nyomást ⁵

5 SPINALIS Magyarország Kft. 1113 Budapest, Bocskai út 71.: <https://antares.hu/informaciok/terdeploszek-elonyok-es-hatranynok/>

IV.2 A térdeplőszék hátrányai:

- ◆ A lábat nem tudod szabadon mozgatni, amikor egy térdeplőszéken ülsz, így azok hamarabb elfáradhatnak, elzsibbadhatnak
- ◆ Hosszú ideig tartó használat esetén a térdeplőszék elnyomhatja a lábakban a vérkeringést
- ◆ A sípcsontra nehezedő nyomás idővel fájdalmat okozhat
- ◆ Térdeplőszékbe leülni, abból felállni, vagy ülve arrébb gurulni nehézkes ⁶

7. ábra: Itt már megjelenik a hinta szék hatás is, viszont a térdtámasz fizikai szempontból kétséges helyen foglal helyet. Szűk hely a térdnek.

6. ábra: A mai modelleken még inkább látszik mennyire túl van tolva a térdeplőszék használata. Ezen a modellen rövid idő alatt tönkre tesszük az ideg rendszerünket és az érhálózatunkat.

Fekete váz / Fekete bőrhatású szövet (R904)

8. ábra: Magyar tervezésű ergonomikus szék. (Spinalis Magyarország Kft.)

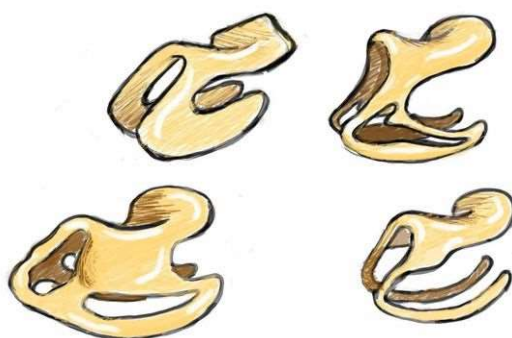
8. ábra Spinalis Magyarország Kft.: <https://antares.hu/informaciok/terdeploszek-elonyok-es-hatran yok/>

6. ábra: LHOXC Cros-legged chair

V. Anyagválasztás, formai kivitelezés

V.1 Formai kivitelezés

Ebből a szempontból igyekeztem törekedni az univerzális/díjlovas nyereg méreteire és ergonómiájára összpontosítva kialakítani a dizájnt. A tervezés során segítségül hívtam még egy gyerekkori emlékem, amikor is egy hintalovacska himbálóztam akár egy fél napon át. Annak a hintának az íves talpazatát is igyekeztem belevonni a projektbe, ugyanis ez az egyik alappillére a széknek. Ez segít megtalálni az egyensúlyt és ennek köszönhetően a csípő a fizikailag helyes tartás felé billen. Emellett nagy szerepe van még a térdtámasznak, ami szintén segít a helyes ülés megtalálásában, fenntartásában és a csípő helyes pozícióba helyezésében is, amit a hátsó kápa megtart. A térdtámasz ötletét ugyancsak a lovaglás inspirálta. A szék magassága is szerepet kap a tervezésben, ugyanis minél magasabban van az ülés, annál stabilabb a csípő helyzete. Azaz itt eltekintünk a hagyományos ülés egyik fő szempontjáról, miszerint a talp nem érinti a talajt, helyette az egyensúlyfenntartás és az aktív ülés szempontjából a lábujjak segítenek, másfelől a lábak nem elől helyezkednek el, hanem kissé oldalvást, a lábfej a csípő alatt segít a támasztásban.

9. ábra: Saját digitális tervrajzok

10. ábra: Agyagmodell kísérletek. Formakeresés rögzös útja.

V.2Technikai kivitelezés, dizájn

Első körben a projekt arra irányult, hogy rétegelt fa lemezből lenne az ülőfelület és krómcső váza lenne térdtámasszal (11. ábra), és az egész szerkezet görgőkön könnyen áthúzható lenne egyik helyről a másikra. Ahogy készültek a tervek, rá kellett ébrednem, hogy más megoldásokat is keresnem kell, a könnyebb kivitelezhetőség érdekében. Leegyszerűsítettem a formát annyira, hogy magát - ahogy azt az elején is hangsúlyoztam- a nyereg ergonómiáját használom fel. Azaz a szék tartása magából a térdtámaszból indul ki, követve annak ívét, és a hintaszék (gyereknek tervezett hintalovacska) lábszerkezetéből indultam ki. A hátsó kánpán lévő rész segít a helyváltoztatásban, amit kezünket alkalmazva könnyen áttolhatjuk a széket oda, ahol épp használni szeretnénk.

Mint ahogyan a képen (12. ábra) is látszik, az elsődleges szempont az volt, hogy a szék közepe üregesen lesz kialakítva, hogy ne okozzon többletsúlyt a prototípus, ugyanakkor a projekt kivitelezése során tapasztalati úton rájöttem, hogy egyrészt ennek fizikai megvalósítása meglehetősen bonyolult, másrészt úgy adta a munkafolyamat, hogy a rákerült glettgipsz réteg, nem okoz jelentős súlytöbbletet. Nem akadályoz abban sem, hogy könnyen mozgítható legyen. Harmadrészt az esztétikai megjelenés szempontjából is előnyösen alakult a tervezési folyamat.

11. ábra

Az első tervezet fa borítás, krómcső váz

12. ábra: a nyeregszék végső dizájnya. A bemélyedés jelzi a térd támasz helyét. A kápán lévő rés szolgál az egyszerű helyváltoztatásért. Könnyedén megfogva arrébb lehet tolni anélkül, hogy nagyobb erőfeszítést igényelne.

Projektem kivitelezéséhez hungarocellt használtam, mert ebből az íveket és a megfelelő mélységet a térdtámasz és az ülőfelület részén és a méretet szinte pontosan ki lehet alakítani. 10 db 80×10 cm hungarocell táblát használtam fel, amiből 8 darabot speciális ragasztóval rögzítettem egymáshoz. Ezt követően fűrész segítségével levágtam a nagyobb részeket, majd konyhakéssel és kanállal alakítottam ki a formát. Az íves talpazatot kívülről egyenletesen befelé haladva fűrészlappal alakítottam ki.

Erre a hungarocell negatívra rákerült 1,5 cm vastagságú gipsz rétegenként gézzel felváltva, ami hozzásegít a tartósabb szerkezethez. A hungarocell negatív maradt alatta tartásnak. A talpára ezen kívül még került egy *dryvit* háló, a biztosabb tartásért. A lecsiszolt glettgipszre felkerül egy falfény, hogy a gipsz ne fogja meg az egyén kezét és esztétikus külsőt kapjon a felület. A legvégén, magára a gipszmaketre a talpazat sérülésének megelőzésének, és a simább felület érdekében felkerül egy műanyag lap.

A munka fázisképei

13. ábra: Maga a hungarocelltömb meghaladta a 80 cm-t.

14. ábra: A forma kialakításának kezdetleges fázisa

15. ábra: Fáziskép

16. ábra: A térdtámasz helyének kialakítása

17. ábra: Hátulnézet.

18. Ábra: Lassan elérkezik a méretbeli arányokhoz az ülőfelület szélessége is

19. ábra: Itt már fokozottan figyelni kell a méretarányokra, lassan kialakul a forma. Az ülőrész mélysége elérte a kívánt méretet.

20. ábra előlnézet

22. Ábra: A gipszes gézzel lefedett hungarocellréteg

21. ábra a második réteg gipsz után, csiszolási fázisban

24. ábra Hátulnézet

23. Ábra: Tárgyalkotás óra keretében készített párna a székhez a komfortosabb üléshez

VI. Az iparművészet hatása a tanulmányaimban

Az iparművészet célja egy használati tárgy művészi elkészítése, tehát magának a tárgynak van haszna is, azon túl, hogy szép. Nem csak dekorációs elemként értelmezzük az adott tárgyat.

Tanulmányaim során volt alkalmam ismeretet szerezni az „Ökodesign” tervezési lehetőségeiről, ami nagy hatással volt rám mind személyes, mind szakmai szempontból. A prototípus elkészítésénél nehéz volt ezeket a szempontokat belevinni a tervezés folyamataiba, a speciális székre tervezett párnánál viszont sikerült újrahasznosított anyagokat felhasználnom. (régiből takaró bélés, mosható huzat és régi zipzár). A jövőre való tekintettel erre fokozottabban tervezek odafigyelni a környezetem védelme szempontjából. Tervben van akár újra hasznosítható műanyagból is kipróbálni a kivitelezést.

Másrészről már a művészeti szakközépiskolai tanulmányaim során szobrászatban szerzett tapasztalatok is nagyban hozzájárultak képességeim felfedezéséhez és kibontakozásához. A különböző szobrászati anyagokkal való alkotás mindig is közel állt hozzám, és otthon éreztem magamat a térbeli alkotásban. Egyetemi tanulmányaim alatt az első évben még inkább megbizonyosodtam arról, hogy a térbeli gondolkodás gyakorlata könnyebben megy, mint a vizuális tervezés. Azáltal jobban átlátom a paramétereket, könnyebben tudom a problémát is észlelni mind formai és méretbeli szempontokból egyaránt.

Ezen kívül ösztönző hatással voltak rám a tárgyalások órák, ahol betekintést nyerhettem abba, hogy egyes funkcionális tárgyak milyen környezetben érvényesülnek használati tárgyként, másrészről segített kitágítani a látókörömet abban is, hogy a mostani világban melyek azok az eszközök, amelyek jobb szintre emelhetik az életminőséget. Diplomamunkám inspirációját is ez a szemléletem adta.

Én az iparművészeti irányelveket követtem, mert fontosnak érzem a művészeti oldalt ötvözni a hasznossal. A művészet fogalma számomra abban nyilvánul meg, hogy az alkotás mind formavilágában, mind esztétikai szempontból megfelelő legyen.

VII. A művészet és funkciója

Egy műalkotásnak több funkciói is lehetnek (egyszerre több is):

- ◆ dekoratív
- ◆ expresszív (kifejező)
- ◆ emotív (önkifejező, érzelmi jellegű)
- ◆ szakrális
- ◆ agitatív (politikailag meggyőző, pl. propaganda)
- ◆ deskriptív (leíró)
- ◆ didaktikus (oktató, nevelő szándékú)
- ◆ provokatív⁷

Munkámmal igyekeztem követni ezen szempontokat, de legfőképpen az expresszív és emotív kifejezésmódot, valamint az oktató szándékot. Életem egyik meghatározó mozgatórugója, a lovaglás öröme volt az ihletem, ezt szerettem volna bemutatni a munkámon keresztül. A pozitív érzelmek mellett a lovas sport előnyeit is át szerettem volna adni, a nyeregben ülés jótékony hatását az egyénre mind fizikai mind mentális tekintetben.

VIII. Mi a Design?

A design vagy formatervezés alkalmazott művészet, marketingeszköz, stílus, módszer, esetleg mindez együtt – mondják egyes elméleti szakemberek. Mások úgy vélik, mivel a design szerepe és tartalma folytonosan változik, a szó jelentését nem érdemes, sőt nem is lehet egyértelműen meghatározni.

A design esetében elvárás, hogy egy bizonyos kontextuson belül legyen célja, általában bizonyos céloknak és korlátoknak kell megfelelnie, valamint esztétikai, funkcionális, gazdasági, környezeti vagy társadalompolitikai szempontokat kell figyelembe vennie.

⁷ Wikipédia: <https://hu.wikipedia.org/wiki/M%C5%B1v%C3%A9szet>

Formatervezéssel ugyanakkor nap mint nap találkozunk. Véleményt alkotunk, döntéseket hozunk róla, amikor nyakkendőt, karórát, konyhabútort, autót vásárolunk, kiválasztunk vagy elutasítunk valamit a termékek felkínált választékából. Élvezzük a design áldásait, mert kényelmes a fotel, amelyben ülünk, jól olvasható az újság, amit böngészünk, megbízható és könnyen kezelhető a jármű, amiben utazunk. Vagy éppen felbosszant minket, mert félrecsorog a kannából a tea, vízhólyagot okoz a cipő, nyomasztó a tér, ahová belépünk, nincs elég hely az úrlapon, ahová be kellene írni a nevünket.

Sokan azt gondolják, hogy a design úri sikk, kevesek szórakozása, luxusmárkák presztízsfogyasztóinak magánügye. Mások szerint gyártók, kereskedők dolga. Valójában a design igazi közügy. Mindannyiunké, hiszen mélyen érinti és befolyásolja életkörülményeink alakulását, az élet minőségét. Ha úgy vesszük, maga a Design, mint fogalom szinte mindenre alkalmazható; behálózza életünk, és nagyban meghatároz minket.

VIII.1 A szó jelentése

Maga az angol design szó gyökere a latin designo, illetve az olasz disegno szavakból ered. Alapjelentése maga a szándék, a terv, de jelenti magát a tervezési tevékenységet, illetve annak eredményét is.

Az ipari termeléssel összefüggő formaalkotó tevékenység megnevezésére, az „industrial design” szókapcsolatban a XX. század elejétől terjedt el, kezdetben angol nyelvterületen, majd a második világháború után világszerte. A design szó idővel polgárjogot nyert számos, az ipari formatervezéssel rokon szakma és tevékenység megnevezésére is (engineering design, graphic design, fashion design, stb); az utóbbi években pedig egyre általánosabbá vált önálló, megkülönböztető jelzők nélküli használata mindezekre a tevékenységekre.⁸

Mióta széles körben elterjedt a design szó használata, megjelent néhány sajátos jelentésárnyalata is: a közbeszédben a „dizájn” és „dizájnos” egyrészt a célszerű, puritán, elegáns formálás, másrészt gyakran az extravagancia és luxus szinonimájaként jelenik meg.

➤ 8 Bender Designer Kft. Hódmezővásárhely:

<https://bender-designer.webnode.hu/desingn/mi-a-desingn/>

VIII. 2 Definíciók

A design szónak önmagában nincs minősítő, sem pozitív, sem negatív tartalma. Erre utal Frank Dudas kanadai formatervező sokat idézett mondata: „Minden, ami nem véletlenszerűen jön létre, az tervezés eredménye.”

Thomas Maldonado designer és teoretikus így fogalmazta meg a design lényegét:

„Az ipari formatervezés alkotó tevékenység, melynek célja az ipar által gyártott tárgyak alaki tulajdonságainak meghatározása. Ezek az alaki tulajdonságok nemcsak külső jellegzetességek, hanem azok az alapvető szerkezeti és funkcionális viszonyok, amelyek összefüggő egységgé alakítanak egy rendszert, mind a készítő, mind a felhasználó szempontjából.”

Az 1990-ben közzétett, közel száz, világszerte ismert formatervező által jegyzett Münchener Design Charta szerint pedig:

„Az európai formatervezés lényegében nem más, mint a kultúra technológiai és emberközpontú szempontjainak egyensúlya. A design célja mindig is az volt, hogy földünket humánussá és lakhatóvá tegye, ugyanakkor mesterséges környezetünkön belül hozzájáruljon az élet minőségének javulásához.”

Mai fogalmaink szerint, és a nemzetközi gyakorlatban, a design a szakmák széles spektrumát felölelő tevékenység, amely három nagy területen érhető tetten:

- a tárgytervezésben (különbéféle használati tárgyak, ipari termékek formálása, az öltözködési és lakberendezési cikkektől a munkában, a közlekedéshez, vagy a kulturális- és sporttevékenységekhez használatos eszközökig),
- a téralkotás területén (az épített környezet és belső tereinek alakítása),
- a vizuális kommunikáció világában (a tervezőgrafika különféle műfajai: a nyomtatott sajtótermékek, reklámanyagok, emblémák, piktogramok, komplex arculati rendszerek, a csomagolási grafika, vagy az internetes megjelenés tervezése).⁹

IX. A művészet fontos szempontjai

A művészetben fontos figyelembe venni néhány alapvető szempontot:

-
- 9 Bender Designer Kft. Hódmezővásárhely: <https://bender-designer.webnode.hu/desingn/mi-a-desingn/>

Elsőként érdemes az **arány** szerepét megfigyelni a művészetben: A művészetben az arány fogalma abban nyilvánul meg, hogy milyen az egyes részek méretének viszonya az egészhez és minden rész méretének viszonya valamennyi rész méretéhez. A megfelelő arány választás nagyon fontos az esztétika szempontjából is.

Másrészről fontos kitérni magára a **forma** kifejezésre ami különböző dolgokat jelenthet a művészetben: A forma a művészet nyolc elemének egyike, és egy térbeli háromdimenziós tárgyat ír le. A művészet elemei: tehetség, koncepció, közeg, kontextus, referencia, stílus, érték és esztétika. Ha egy kicsit mélyebbre megyünk, a műalkotás „formális elemzése” azt írja le, hogy elemei és alapelvei hogyan illeszkednek egymáshoz, függetlenül azok jelentésétől és az érzésektől vagy gondolatoktól, amelyeket a szemlélőben generálhatnak. Az alakot a műalkotás, például fémszobor vagy olajfestmény fizikai természetének leírására is használják.¹⁰

Ha a „művészet” szóval „művészeti formaként” együtt használjuk, jelenthet a képzőművészethez tartozó elismert művészi kifejezési médiumot is, vagy olyan nem szokványos médiumot, amely nagyon jó, ügyes vagy elég kreatív ahhoz, hogy azt képzőművészeti szintre emelje.

IX. 1 Forma és művészet

A művészet elemei a műalkotás azon összetevőinek összessége, amelyeket általában a tanítás és elemzés során használnak, a művészet alapelveivel kombinálva.

A forma a művészet nyolc elemének egyike, amelyek a művész által műalkotás elkészítéséhez használt vizuális eszközöket foglalja magába. Egy műalkotás a formán kívül vonalakat, figurákat, tónusokat, színeket, textúrákat és tereket is tartalmaz.

A művészet elemeként a forma háromdimenziós, térfogatot tartalmazó dolog, amelynek hossza, szélessége és magassága van; ellentétben a lapos, kétdimenziós figurával (geometrikus vagy organikus). A formai alakzat három dimenzióból áll, és az ábrákhoz hasonlóan lehet geometrikus vagy organikus.

A geometriai alakzatok precíz, matematikai alakzatok, és az alapvető geometriai alakzatokról nevezhetők el: gömb, kocka, piramis, kúp vagy henger. A körből három dimenzióban gömb, a négyzetből kocka, a háromszögből piramis lesz. Leggyakrabban a körülöttünk lévő építészetben és¹⁰

10 Művészet, X. évfolyam, 1911, szerkesztette Lyka Károly p166-171:

<https://www.mke.hu/lyka/10/166-171-forma.htm>

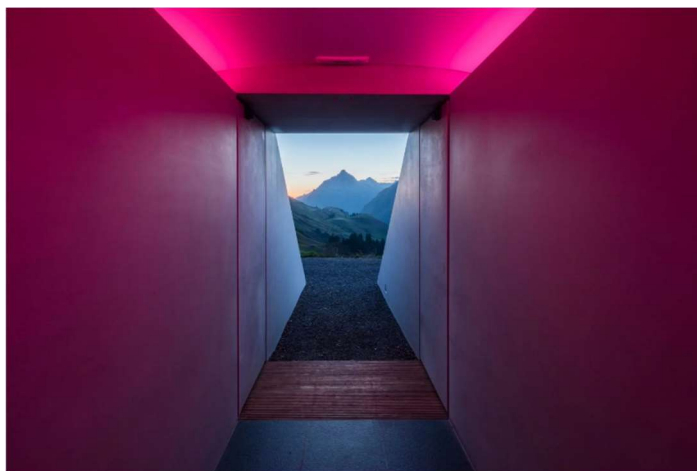
építményekben találhatók meg, de megfigyelhetők bolygók, buborékok gömbjeiben, vagy hópelyhek kristályos mintázatában is.

A szerves formák azok, amelyek szabadon áramlanak, íveltek, rostosak, nem szimmetrikusak, nem könnyen mérhetők, katalogizálhatók. Leggyakrabban a természetben találhatók meg, például virágok, ágak, levelek, tócsák, felhők, állatok és emberi alak formájában. A művészet ezeket a formákat az építészetben is alkalmazza. Jó példa erre a feltűnő és extravagáns Sagrada Familia, amit Antoni Gaudí spanyol építész (Reus, 1852. június 25. – Barcelona, 1926. június 10.) tervezett.

XI. 2. A forma a szoborban

A forma a szobrászathoz kötődik a legszorosabban, mivel ez egy háromdimenziós művészettípus, amely hagyományosan integrálja a formát a színnel és a textúrával. A háromdimenziós formák különböző szögekből más alakzatot mutatnak. Hagyományos szobroknál a formákat minden oldalról meg lehetett nézni, ezeket körszobroknak nevezték. Ellentétben a domborművekkel, amelyeken a faragott elemek szilárd háttérhez kötődnek. Ez utóbbinak is több változata ismert: a mélydombormű, a magas dombormű és a süllyesztett dombormű. A történelmi tematikájú szobrokat legtöbbször egy uralkodó, nemzeti hős, vagy istenség tiszteletére állították.

A 20. században a szobrászat jelentése kibővült a nyitott és zárt formák fogalmának beépítésével, amely jelentés ma is bővül. A szobrok ma már nem csak statikus formák, tömör, átlátszatlan tömegek, amelyeket kőbe véstek vagy bronzba öntöttek. A szobrászat manapság lehet absztrakt, különböző tárgyakból készült, mozgó, idővel változó, vagy nem szokványos anyagokból, például fényből vagy hologramokból összeállított kompozíció. James Turrel neves amerikai művész a térbeli beállításában természetes és mesterséges fény keverését alkalmazza.

25. ábra James Turrel: Skyspace
(Oberlech - Tannegg 6764 Lech am Arlberg)

A szobrok relatíve zárt vagy nyitott formákként jellemezhetők; a „zárt forma” a hagyományos formához hasonló szerkezetű, tömör, átlátszatlan tömegű. Még ha léteznek is terek a formán belül, azok be vannak zárva és magára a formára irányulnak befelé, a környezetétől elszigetelve. Míg a „nyitott forma” átlátszó, felfedi a szerkezetét, ezért folyékonyabb és dinamikusabb kapcsolatban áll a környezetével.

A negatív tér a nyitott végű szobor fő alkotóeleme, és aktiváló ereje van. Pablo Picasso (1881-1973), Alexander Calder (1898-1976) és Julio González (1876-1942) azok a művészek, akik drótból és más anyagokból készült, nyitott végű szobrokat készítettek.

A nagy angol művész, Henry Moore (1898-1986) és Barbara Hepworth (1903-1975) a modern művészet két legjelentősebb brit szobrásza volt, és mindketten forradalmasították a szobrászatot azáltal, hogy elsőként alkottak biomorf szobrokat (bio = élet, morf = forma) . alak).

A forma új értelmezést nyert: „még a térnek is lehet alakja”, és „egy lyuknak annyi jelentése lehet az alakjában, mint egy szilárd tömegnek”.

IX. 3. A forma a rajzban és a festészetben

A rajzban és a festészetben a háromdimenziós forma illúzióját a fény és az árnyék, valamint az intenzitások és tonalitások (meghatározó hangnem, amiben egy zeneművet előadnak) megjelenítése közvetíti. Az alakot egy tárgy külső kontúrja határozza meg, így először észleljük és kezdjük értelmezni, de a fény és a színárnyalatok segítenek alakot és kontextust adni a tárgynak a térben, így teljes mértékben azonosítani tudjuk.

Például, ha feltételezzük, hogy egyetlen fényforrás világít meg egy gömböt, a kiemelt pont az, amit a fényforrás közvetlenül ér, a köztes intenzitás a gömb középső árnyalata, ahol a fény nem ér közvetlenül, a mag árnyéka a gömb azon területe, ahová a fény egyáltalán nem esik be, és a gömb legsötétebb része, a vetett árnyék a környező felületek azon területe, ahol a tárgy elzárja a fényt. A visszavert megvilágítás pedig az újra visszaverődő fény a tárgyon, a környező tárgytól és felületektől. Ezekkel a fény-árnyék játékokkal bármilyen egyszerű forma rajzolható vagy festhető, hogy a háromdimenziós forma illúzióját keltsük.

Minél nagyobb az árnyalatkontraszt, annál hangsúlyosabbá válik a háromdimenziós alakzat, és a kis árnyalatváltozással előállított formák laposabbnak tűnnek, mint a nagyobb kontrasztal megjelenítettek.

Az ábrázolás a festészetben a történelem során a formák és a tér lapos (két dimenziós) ábrázolásából a formák és a tér háromdimenziós ábrázolásába, valamint az absztrakcióba lépett át. Az egyiptomi festészet lapos volt, az emberi forma előlről, de a fej és a lábak profilból voltak ábrázolva. A forma illúziója csak a reneszánsz korban, a perspektíva felfedezésével alakult ki. A barokk művészek, mint például Caravaggio (1571-1610) a tér, a fény természetét tárták fel, és a háromdimenziós formákat a

chiaroscuro (=fény és árnyék), a világos és a sötét közötti erős kontraszt segítségével tapasztalták meg. Az emberi forma ábrázolása ezután sokkal dinamikusabbá vált a *chiaroscuro* és a perspektíva segítségével, szilárdságot és súlyt adva a formáknak, erőteljes drámai érzetet teremtve.

A modernizmus felszabadította a művészeket, hogy elvontabb módon játsszanak a formával. Az olyan művészek, mint Picasso, a kubizmus feltalálásával szakítottak azzal a formalizmussal, amely a mozgás térrel és idővel való összekapcsolását feltételezte.¹¹

IX. 4 Műalkotás

Egy műalkotás elemzése során felismerjük, hogy az elemzés formális és független a tartalomtól vagy a kontextustól. A formális elemzés azt jelenti, hogy a művészet elemeit és alapelveit felhasználjuk annak vizuális hatásának értékelésére. A formális elemzés olyan döntéseket tárhat fel kompozíciójában, amelyek segítenek megerősíteni a mű tartalmát, lényegét, a művész jelentését és szándékát, valamint támpontokat adnak a történelmi kontextushoz.

Például a titokzatosság, a félelem és a transzcendencia érzései, amelyeket a reneszánsz legfontosabb és legmaradandóbb alkotásai váltanak ki, mint például a *Mona Lisa* (Leonardo da Vinci, 1517), *Ádám teremtése* (Michelangelo, 1512), *Az utolsó A vacsora* (Leonardo da Vinci, 1498). A kompozíció különböző elemeiből és formai alapelveiből épül fel, mint például vonal, szín, tér, forma, kontraszt, hangsúly, hatás és az időtlen állapot, amelyet a művész felhasznál a festmény elkészítéséhez, és amelyek alkotják a festményt.¹²

11 „i.m.”: <https://www.yubrain.com/hu/vizualis-muveszetek/a-forma-meghatározasa-a-muveszetben/>

12 „i.m.”: <https://www.yubrain.com/hu/vizualis-muveszetek/a-forma-meghatározasa-a-muveszetben/>

X. Összefoglalás

Műleírásomban egy igen összetett kérdéssel foglalkozom a tartásjavítással kapcsolatban. Megpróbáltam szemléltetni azt, hogy igenis fontos figyelmet szentelni a helyes testtartásra, és hogy milyen eszközök segíthetnek minket a hétköznapi életünk során.

Az elkészült munka egyenlőre egy prototípusnak felel meg, amit majd az elkövetkező egy években a sikeres védés után, szeretnék hazai és nemzetközi piacon is elérhetővé tenni az emberek számára. Ehhez, piackutatást végzek és a projekthez illeszkedő, megbízható cégeket keresek fel mind itthon, mind nemzetközi kapcsolatok kialakításán keresztül. Továbbá dolgozom majd a szék tovább fejlesztésén is. Az anyaghasználatot illetően nagy hatással volt rám Christian Sjöström 3D textil felhasználásával készült széke, amit nagyon szívesen kipróbálnék. Ezenkívül még felötlött a kopásálló bőr használatának gondolata, annak bevonása a projektbe, az anyag strapabírósága, könnyű tisztíthatósága miatt. Hosszútávú céljaim közé tartozik, hogy sikeresen elindíthassak ezzel egy vállalkozást, aminek köszönhetően minél többen hozzájuthatnak majd a székhez, és segíthetnek egy generációkon keresztül fennmaradt problémát kezelni, a helytelen ülést. Bízom benne, hogy sokaknak segítségére lesz az egészsége szempontjából.

Emellett ezzel szeretném népszerűbbé tenni a hazai lovassportot, emelni annak színvonalát. A széknek köszönhetően azok az emberek, akik nem jártasok a lovassport világában, betekintést nyerhetnek annak megtapasztalásába, átérezhetik, milyen egy adott pozícióban ülni egy nyeregben, ami ráadásul kedvezőbb az egyén jóllétét illetően, mint egy hagyományos szék: a test számára sokkalta kedvezőbb tartást biztosíthat, és mellette megszabadulhassanak az izomszalagok a feszültség terhei alól.

Ezúton szeretnék köszönetet mondani konzulensemnek, Sörös Ritának, aki nagyban hozzájárult diplomamunkám elkészítéséhez mind szakmai tudásával, és folyamatos visszajelzéseivel, mind pedig a gyakorlati kivitelezésben nyújtott hozzáértő tanácsaival és nem utolsósorban anyagi segítségével is. Külön köszönet Nagy Csabának a technikai kivitelezésen belüli eligazodásban értékes gondolataival és gyakorlatban nyújtott segítségéért. Szüleimnek, hogy hozzásegítettek diplomamunkám megvalósításához mind anyagilag, mind lelki támogatásukkal. Köszönöm mindenkinek, hogy rendületlenül buzdítottak töretlen hitükkel és bizalmukkal hogy ez a projekt megvalósulhasson.

Ideje megtapasztalni a szárnyalás érzését, tarts velem és szárnyaljunk együtt!

Felhasznált szakirodalomjegyzék:

- Low, Steven: Tartásjavítás tetőtől talpig
- Varga Terézia-Mikusné Pap Viola: Gerincvédelem a mindennapokban
- Feldenkrais, Moshé(1904-1984): A Feldenkrais-módszer
- Feill Charlotte: Design a 21. században
- A lófelszerelés kézikönyve a kiadvány az 1928-ban, a csendőrség számára megjelentetett könyv második reprint kiadása (2020)
- Bender Designer Kft.: <https://bender-designer.webnode.hu/desingn/mi-a-desingn-/>
- Művészet, X. évfolyam, 1911, szerkesztette Lyka Károly p166-171:
<https://www.mke.hu/lyka/10/166-171-forma.htm>
- <https://www.yubrain.com/hu/vizualis-muveszetek/a-forma-meghatározása-a-muveszetben/>
- <https://www.lovasok.hu/lovasoktatás/a-helyes-ülés-tulajdonképpen-allás-a-nyeregben/>
- Papné Gazdag Zsuzsanna: Játsszunk gyógyító tornát!
- <https://gerinces.hu/prevenzio/helyes-ules-gerinckimelet-hetkoznapokban/>
- <https://www.wellworking.hu/>

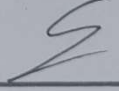
Képjegyzék:

1. ábra.....	5
2. ábra.....	7
3. ábra.....	7
4. ábra: Magyar tervező (Bucsányi Bt.) által készített térdeplőszék	8
5. ábra: Hans Christian legelső térdeplőszék terve az 1980-as évekből	8
6. ábra: A mai modelleken még inkább látszik mennyire túl van tolva a térdeplőszék használata. Ezen a modellen rövid idő alatt alatt tönkre tesszük az ideg rendszerünket és az érhálózatunkat.	9
7. ábra: Itt már megjelenik a hinta szék hatás is, viszont a térdtámasz fizikai szempontból kétséges helyen foglal helyet. Szűk hely a térdnek.....	9
8. ábra: Magyar tervezésű ergonomikus szék. (Spinalis Magyarország Kft.)	9
10. ábra: Saját digitális tervrajzok	10
11. ábra: Agyagmodell kísérletek. Formakeresés rögzös útja.	10
12. ábra: a nyeregszék végső dizájnja. A bemélyedés jelzi a térd támasz helyét. A kápnán lévő rész szolgál az egyszerű helyváltoztatásért. Könnyedén megfogva arrébb lehet tolni anélkül, hogy nagyobb erőfeszítést igényelne.....	12
13. ábra: Maga a hungarocelltömb meghaladta a 80 cm-t.	13
14. ábra: A forma kialakításának kezdetleges fázisa	13
15. ábra: Fáziskép	13
16. ábra: A térdtámasz helyének kialakulása	13
17. ábra: Hátulnézet.....	14
18. Ábra: Lassan elérkezik a méretbeli arányokhoz az ülőfelület szélessége is	14
19. ábra: Itt már fokozottan figyelni kell a méretarányokra, lassan kialakul a forma. Az ülőrész mélysége elérte a kívánt méretet.	15
20. Ábra: A gipszes gézzel lefedett hungarocellréteg	15
21. Ábra: Tárgyalkotás óra keretében készített párna a székhez a komfortosabb üléshez	16

Egyéni konzultációk nyilvántartása

Hallgató neve: Szabó Csenge

Konzulens neve: Sörös Rita

Dátum	Rövid vélemény	Konzulens aláírása
2023. szept. 6.	A kiadvány kiértékelése, elkészítése.	
2023. szept. 12.	Kutatási elindítás.	
2023. szept. 29.	Összeállít a farr, szöveg gyűjtését. Beszélgetés a foglalkozással.	
2023. okt. 7.	Formatervezést kezdte, képek, feladat, feladatok, megadta.	
2023. okt. 15.	Leírta a formát, kiadványt kezdte	
2023. okt. 31.	Az elnevezést foglalkozott tovább	
2023. nov. 30.	Megtalálta a formavilágot (a második konzultáció ajánlatait figyelembe véve)	
2024. febr. 27.	Elkészült a gyakorlati szervezés	
2024. márc. 26.	Ha Kész a hanganyag	
2024. apr. 3.	Felkészült az első rész glettgipszes gel	

2. sz. melléklet. Konzulensi nyilatkozat

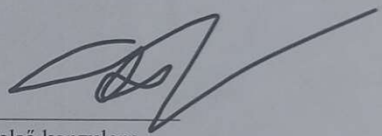
NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védésre javaslom /
nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen ☒ nem*

Kelt: 2024 év 04 hó 21 nap

Belső konzulens

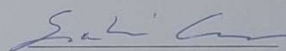
*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

NYILATKOZAT

Alulírott Szabó Gerge, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Rippl-Rónai művészeti Campus, Kézműves tárgykultúra BA szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozik, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2024 év 04 hó 21 nap

Hallgató